

Docentenhandleiding LitLab en *Nieuw Nederlands Literatuur* havo 4/5

Gebruikt u *Nieuw Nederlands Literatuur* voor uw lessen over literatuur? In deze handleiding vindt u concrete tips om dat literatuuronderwijs aan te vullen met opdrachten van LitLab.

Versie: september 2020

Dit bestand bevat een downloadbare kopie van de online handleiding op de website van LitLab. Ga naar www.litlab.nl/handleiding_nnl voor de meest recente versie van dit materiaal.

Voor vragen of opmerkingen over deze handleiding kunt u contact opnemen met info@litlab.nl.

LitLab

Noordhoff Uitgevers

Universiteit Utrecht

Inleiding

Het materiaal van LitLab biedt leerlingen een kennismaking met literatuuronderzoek. De Proeven en Leesclubs dragen bij aan de ontwikkeling van hun onderzoeksvaardigheden, en leren ze als literatuuronderzoekers te lezen. Zo vullen leerlingen de analysevaardigheden aan die ze in [Nieuw Nederlands Literatuur](#) opdoen. Concreet betekent deze aanvulling dat leerlingen:

- met andere literaire begrippen leren werken dan de terminologie die ze kennen uit *Nieuw Nederlands Literatuur*,
- tekstfragmenten uit *Nieuw Nederlands Literatuur* leren vergelijken en contextualiseren met andere teksten.

De LitLab-opdrachten zijn dus te gebruiken als verwerkingsopdrachten van de stof van *Nieuw Nederlands Literatuur*, en bieden een verdiepende verkenning waarin leerlingen op de basis voortbouwen die ze in *Nieuw Nederlands Literatuur* gelegd hebben.

Opbouw LitLab en *Nieuw Nederlands Literatuur*

Nieuw Nederlands Literatuur bestaat uit 5 cursussen van in totaal 13 (havo) en 14 (vwo) hoofdstukken die havo-vwo leerlingen voorbereiden op de verschillende onderdelen van het examendomein 'Literatuur': literaire begrippen (met name cursus 1, 2), literatuurgeschiedenis (met name cursus 3 en 4) en literaire ontwikkeling (met name cursus 4 en 5, deels gebaseerd op de didactiek van Lezen voor de Lijst).

De Proeven en Leesclubs van LitLab sluiten aan op al die examendomeinen van Literatuur, maar door de vele schrijf-, onderzoek- en debatopdrachten zijn ze ook inzetbaar voor leerdoelen uit de andere subdomeinen van het schoolvak Nederlands, zoals argumentatievaardigheden en schrijfvaardigheden. Zie de [docentenhandleiding](#) van LitLab voor een uitgebreide verantwoording van de opbouw en didactiek van LitLab.

Dwarsverbanden tussen LitLab en *Nieuw Nederlands Literatuur*

In deze handleiding leggen we zes verschillende dwarsverbanden tussen LitLab en de werkboeken van *Nieuw Nederlands Literatuur*.

1. **Genre:** leerlingen verdiepen in een Proef hun kennis van de genres die aan bod komen in *Nieuw Nederlands Literatuur*
2. **Literaire begrippen:** leerlingen vergroten in een Proef het begrippenkader dat ze leren kennen in *Nieuw Nederlands Literatuur*

3. **Vaardigheden:** leerlingen ontwikkelen de vaardigheden die ze in *Nieuw Nederlands Literatuur* opdoen
4. **Periode:** leerlingen verdiepen met een Proef of een Leesclub hun inzicht in de historische periodes die *Nieuw Nederlands Literatuur* onderscheidt
5. **Thema:** leerlingen ontwikkelen in een Leesclub andere manieren van lezen binnen de thema's die ze kennen uit *Nieuw Nederlands Literatuur*
6. **Tekst:** leerlingen verdiepen in een Proef of een Leesclub hun kennis van één van de teksten waarvan *Nieuw Nederlands Literatuur* een fragment opnam

Het aantal momenten dat u voor een dwarsverband met LitLab kiest, is natuurlijk afhankelijk van de tijd die daarvoor beschikbaar is in uw lesprogramma. We geven bij elke Proef aan hoeveel lesuren die in beslag zal nemen. Voor een Leesclub kunt u 1 of 2 lesuren uittrekken. We hopen dat deze opzet ruimte laat om op een geschikt moment een relevante Proef of Leesclub te kiezen die past bij uw onderwijs en uw leerlingen.

Verschil tussen havo en vwo

Deze handleiding houdt rekening met de verschillen tussen het havo- en het vwo-werkboek van *Nieuw Nederlands Literatuur*. Voor beide niveaus geven we suggesties voor passende verdiepingsopdrachten. Voor vwo ligt het zwaartepunt bij de Proeven en voor havo bij de Leesclubs, waarbij we nadrukkelijk niet suggereren dat de Proeven uitsluitend voor vwo en de Leesclubs uitsluitend voor havo bedoeld zijn. Afhankelijk van de competenties en interesses van uw leerlingen kunt u uiteraard een combinatie maken tussen de verdiepingsopdrachten voor havo en vwo.

Het vwo-werkboek

- Voor Cursus 1 en Cursus 2 bieden we drie verschillende verdiepende opdrachten aan in de vorm van een Proef. U kunt daarbij kiezen tussen dwarsverband 1 'genre', dwarsverband 2 'literaire begrippen' of dwarsverband 3 'vaardigheden'.
- Daarnaast bieden we voor bijna elk hoofdstuk uit Cursus 3 een verdiepende opdracht aan in de vorm van een Proef, volgens dwarsverband 4 'periode' of dwarsverband 6 'tekst'.
- Voor de hoofdstukken uit Cursus 4 bieden we uitsluitend verdieping aan via de Leesclubs, volgens dwarsverband 5 'thema' of dwarsverband 6 'tekst'. Dat doen we omdat deze cursussen net als de Leesclubs hoofdzakelijk de literaire ontwikkeling van leerlingen aanspreken.

Het havo-werkboek

- Voor Cursus 1 en Cursus 2 bieden we twee verschillende verdiepende opdrachten aan in de vorm van een Proef. U kunt daarbij kiezen tussen dwarsverband 1 'genre' en dwarsverband 2 'literaire begrippen'.
- Daarnaast bieden we voor bijna elk hoofdstuk uit Cursus 3 een verdiepende opdracht aan in de vorm van een Leesclub, volgens dwarsverband 4 'periode' of dwarsverband 6 'tekst'.
- Voor de hoofdstukken uit Cursus 4 bieden we uitsluitend verdieping aan via de Leesclubs, volgens dwarsverband 5 'thema' of dwarsverband 6 'tekst'. Dat doen we omdat deze cursussen net als de Leesclubs hoofdzakelijk de literaire ontwikkeling van leerlingen aanspreken.

Toetsing

Bij iedere Proef is het mogelijk om een van de eindopdrachten te becijferen en als toetsopdracht op te nemen in uw PTA (Programma van Toetsing en Afsluiting). Afhankelijk van de Proef kan die eindopdracht de vorm hebben van een kort essay, een onderzoeksverslagje, een creatief schrijven-opdracht of een debat. Kijk daarvoor eerst naar de [docentenhandleiding](#) en [antwoordmodellen](#) van de Proef. Ook de Leesclubs kunnen indien gewenst becijferd worden (door docenten of peers). Daarvoor kunt u gebruikmaken van ons beoordelingsformulier (zie de [docentenhandleiding](#)).

Hoe gebruik ik deze handleiding?

Voor elke cursus uit de werkboek van *Nieuw Nederlands Literatuur* (havo 4/5) vindt u hieronder per hoofdstuk enkele suggesties voor relevant verdiepingsmateriaal van LitLab. Verken de mogelijkheden, kies een dwarsverband dat bij uw lessen en leerlingen past, en plan een moment in uw lesprogramma waarop uw leerlingen met LitLab aan de slag kunnen.

Cursus 1. Praten over proza

Cursus 1 biedt een introductie in de (roman)literatuur als analyse-object. Aan de hand van een reeks romanfragmenten en recensies reikt het materiaal de leerling een begrippenapparaat aan waarmee hij of zij analytisch leert praten en schrijven over literaire verhalen. Het schema hieronder geeft een samenvatting van alle fragmenten en literaire begrippen uit deze cursus.

Hoofdstuk 1. Literatuur

<i>Literatuur</i>	<i>Literaire begrippen</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Dimitri Verhult, <i>De helaasheid der dingen</i> (2006) • Paulien Cornelisse, <i>De verwarde cavia</i> (2016) • Toine Heijmans, <i>Op zee</i> (2011) • Kader Abdolah, <i>Het huis van de moskee</i> (2005) • Leon de Winter, <i>De ruimte van Sokolov</i> (1992) • Adriaan van Dis, <i>Een bord met spaghetti</i> (1987)	Literair, Literatuur, Proza, Roman, Autobiografie, Stijl, Fictie, Round character, Flat character, Type, Karikatuur, Conflictmodel, Perspectief, Debuut, Onbetrouwbaar perspectief, Wisselend perspectief, Setting, Ruimte, Spanning, Sovjet-Unie, Golfoorlog, Vertelheden, Flashback, A-chronologie, Alwetende verteller, Vooruitwijzing, Vertraging, Open plekken, Cliffhanger, Verhaalmotief, Concreet motief, Abstract motief, Thema,

Verdieping van Cursus 1 via LitLab

We bieden twee dwarsverbanden voor verdieping van Cursus 1 met het materiaal van LitLab.

Dwarsverband 1: genre

Het eerste dwarsverband is gericht op het **genre** dat deze Cursus introduceert: wat is 'literatuur' precies, en wie bepaalt wat literatuur mag heten? Die vragen komen aan bod in Proef 8 'Wat is literatuur?'. Leerlingen maken kennis met twee verschillende visies op deze kwestie: de tekst-immanente (structuralistische) versus de contextuele (institutionele) benadering van literaire kwaliteit.

Proef 8. Wat is literatuur?

- Periode: 2000 – nu
- Niveau: 3
- Vorm eindopdracht: essay, recensie of onderzoeksverslagje
- Hulpmiddelen: [Lezen voor de Lijst](#)

<i>Literatuur</i>	<i>Literaire begrippen</i>
<ul style="list-style-type: none"> • geen	Literair veld, Poortwachter, Symbolisch kapitaal

Dwarsverband 2: literaire begrippen

Het tweede dwarsverband is gericht op de **literaire begrippen** die Cursus 1 centraal stelt. In Proef 1 'Personages' ontdekken leerlingen hoe ze literaire begrippen als 'Personage', 'Perspectief' en 'Verteller' kunnen gebruiken om onderzoek te doen.

Proef 1. Personages	
<ul style="list-style-type: none"> • Periode: 1945 – nu • Niveau: 3 • Vorm eindopdracht: essay of creatief schrijven • Hulpmiddelen: Personagebank	
<i>Literatuur</i>	<i>Literaire begrippen</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Arnon Grunberg, <i>De asielzoeker</i> (2003)	Representatie, Verteller, Ideologie, Personage

Cursus 2. Praten over poëzie

Cursus 2 biedt een introductie in de poëzie als analyse-object. Aan de hand van een reeks gedichten en liedjes reikt het materiaal de leerling een begrippenapparaat aan waarmee hij of zij analytisch leert praten en schrijven over poëtische teksten. Het schema hieronder geeft een samenvatting van alle fragmenten en literaire begrippen uit deze cursus.

Hoofdstuk 2. Poëzie	
<i>Literatuur</i>	<i>Literaire begrippen</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Maaïke Ouboter, 'Dat ik je mis' (2013) • Herman de Coninck, 'Poëzie' (1980) • Rutger Kopland, 'Er blijft over te praten' (1968) • Matsuo Basho, 'Op een dorre tak' (17^e eeuw) • Drs. P., 'Even uw aandacht graag!' e.a. gedichten (2015) • Harrie Geelen, 'er was eens een jongen uit Loenen' (1987) en 'Ik belde mijn meisje in Zaanstad' (1987) • Driek van Wissen, 'Mastermind' (1993) • Leo Vroman, 'Die boom' (2006) • C. Buddingh', 'rabarberrabarber' (1963) • M. Vasalis, 'Is het vandaag of gistren' (2002) • Tjitske Jansen, 'En dan' (2002) • Ester Naomi Perquin, 'Michael van W.' (2012)	Poëzie, Neologisme, Pseudoniem, Strofen, Haiku, Ollekebolleke, Klemtoon, Limerick, Sonnet, Rijmschema, Allusie, Semantisch veld, Vergelijking, Beeldspraak, Personificatie, Parafraseren, Rijn, Metafoor,

Verdieping van Cursus 2 via LitLab

We bieden drie dwarsverbanden voor verdieping van Cursus 2 met het materiaal van LitLab.

Dwarsverband 1: genre

Het eerste dwarsverband is gericht op het **genre** dat deze cursus introduceert. In Proef 16 'Parodie in poëzie' doen leerlingen onderzoek naar de parodiërende functie die poëzie soms opeist. Dat doen zij aan de hand van gedichten van Ramsey Nasr, Michel van der Plas, Piet Paaltjens, Ingmar Heytze, Anne Vegter en Leo Vroman. Zo verdiepen leerlingen hun kennis van het genre: ze leren gedichten niet alleen waarderen als literaire taalbouwsels maar ook als teksten die in discussie gaan met elkaar en met de samenleving waarin ze ontstonden

Proef 16. Parodie in poëzie

- Periode: 1880 – nu
- Niveau: 1
- Vorm eindopdracht: creatief schrijven

Literatuur

Literaire begrippen

<ul style="list-style-type: none"> • Michel van der Plas (?), 'Ik wou dat ik twee hondjes was' (1954) • Ramsey Nasr, 'Ik wou dat ik twee burgers was' (2009) • Herman Gorter, 'Zie je ik hou van je' (1890) • Ingmar Heytze, 'Zie je ik haat je' (2001) • Anne Vegter, 'Het monster van de angst' (2015) • Leo Vroman, 'Vrede' (1957) 	Satire, Parodie, Ironie
---	-------------------------

Dwarsverband 2: literaire begrippen

Het tweede dwarsverband is gericht op de **literaire begrippen** die Cursus 2 centraal stelt. In Proef 4 'Voordracht' ontdekken leerlingen hoe ze kunnen herkennen dat een berijmde tekst als de *Beatrijs* tijdens de veertiende eeuw als voordracht gefunctioneerd heeft. Met behulp van de opnames van voordrachten op de website Vogala leren zij literaire begrippen als '(eind)rijm', 'metrum' en 'performatieve literatuur' als onderzoeksinstrumenten hanteren.

<u>Proef 4. Voordracht</u>	
<ul style="list-style-type: none"> • Periode: 1300-1400 • Niveau: 1 • Vorm eindopdracht: essay of creatief schrijven • Hulpmiddelen: Website Koninklijke Bibliotheek, Vogala, Scandeermachine 	
<i>Literatuur</i>	<i>Literaire begrippen</i>
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Beatrijs</i> (1374) • Willem Wilmink, <i>Beatrijs. Een middeleeuws Maria-mirakel</i> (2000) • Jean Pierre Rawie 'No second Troy' (1981) • Vondel, <i>Gysbreght van Aemstel</i> (1638) 	Performatieve literatuur, Eindrijm, Metrum, Vertelsituatie

Cursus 3. Historische literatuur

Cursus 3 biedt een inleiding tot de (met name) Nederlandse literatuurgeschiedenis aan de hand van fragmenten uit enkele zeer bekende of invloedrijke werken, zoals *Beatrijs*, het *Wilhelmus* en *Fabriekskinderen*. Met glossen in de kantlijn voegt deze cursus bovendien een aantal literaire begrippen toe aan het begrippenapparaat uit cursus 1 en 2.

Verdieping van Cursus 3 via LitLab

Voor elk hoofdstuk uit Cursus 3 staat er minstens één relevante Leesclub klaar. De leesclub sluit ofwel aan via dwarsverband 4 'periode' ofwel via dwarsverband 6 'tekst'. Voor dwarsverband 4 selecteren we leesclubs over teksten die zich afspelen in de periode die het hoofdstuk behandelt. Voor het dwarsverband 6 verwijzen we naar een leesclub over een tekst waarvan *Nieuw Nederlands Literatuur* een fragment opnam in dit hoofdstuk. **Let op:** de Leesclubs tussen haken zijn nog in ontwikkeling.

Hoofdstuk 3. Oudheid

Hoofdstuk 3. Oudheid	
Literatuur	Literaire begrippen
<ul style="list-style-type: none"> • Homeros, De Ilias en de Odyssee (7^e eeuw v. Chr.) • Sophocles, <i>Koning Oedipus</i> (ca. 430 v. Chr.) • Ovidius, <i>Metamorfosen</i> (1 n. Chr.) • De Bijbel (o.a. Genesis 1, Genesis 6, Genesis 41, Exodus 7-34, Job, Mattheüs 26)	Oedipusmotief, Orpheusmotief, Pygmalionmotief

Dwarsverband 4: periode

Leesclub 50. Familie & identiteit

- Genre: roman
- Willemijn van Dijk, *Het wit en het purper* (2019)

Hoofdstuk 4. Middeleeuwen (500-1500)

Hoofdstuk 4. Middeleeuwen (500-1500)	
Literatuur	Literaire begrippen
<ul style="list-style-type: none"> • Diederik van Assenede, Floris ende Blancefloer (ca. 1260) • <i>Beatrijs</i> (14^e eeuw) • 'Lied van heer Halewijn' (13^e/14^e eeuw) • Jan van Brabant, 'Ic sach noyt so roden mont' (13^e eeuw)	Symbolen, Interpretatie,

Dwarsverband 6: tekst

Leesclub: xx [nog in ontwikkeling]

- Genre: lied
- 'Lied van heer Halewijn' (13^e/14^e eeuw)

Hoofdstuk 5. 1500-1800

Hoofdstuk 5. 1500-1800	
Literatuur	Literaire begrippen
<ul style="list-style-type: none"> • Het <i>Wilhelmus</i> (ca. 1570) • P.C. Hooft, 'Gezwinde grijsaard' (1611) • Pieter Langendijk, <i>De wiskunstenars</i> (1715) • Hieronymus van Alphen, <i>Proeve van kleine gedigten voor kinderen</i> (1778/1782)	Strijdlid, Propaganda, volkslied, Komedie, <i>Speaking names</i> , Parodie

Dwarsverband 4: periode

Leesclub 16: Kennis & wetenschap

- Genre: roman
- Marco Kunst, *Kroonsz* (2014)

Leesclub 41: Cultuur & identiteit

- Genre: roman
- Anoniem, *Het wonderlyk leven, en de oorlogs-daden, van de kloekmoedige land en zee-heldin* (ca. 1700)

Hoofdstuk 6. 1800-1900

Hoofdstuk 6. 1800-1900	
Literatuur	Literaire begrippen
<ul style="list-style-type: none"> • J.J. Cremer, <i>Fabriekskinderen</i> (1863) • Piet Paaltjens, 'Aan Rika' (1867) • Louis Couperus, 'De binocle' (1920)	Voordrachten, Novelle, Pamflet, Intertekstualiteit,

Dwarsverband 4: periode

Leesclub: xx [nog in ontwikkeling]

- Genre: kort verhaal
- Louis Couperus, 'De binocle' (1920)

Hoofdstuk 7. 1900-1945

Hoofdstuk 7. 1900-1945	
<i>Literatuur</i>	<i>Literaire begrippen</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Arthur van Schendel, <i>Het fregatschip Johanna Maria</i> (1930) • Willem Elsschot, <i>Kaas</i> (1934) • Paul van Ostaijen, 'Bedreigde stad' (1921) • Martinus Nijhoff, 'Impasse' (1934)	Ironie, <i>Condition humane</i> , associatie

Dwarsverband 6: tekst

Leesclub: xx [nog in ontwikkeling]

- Genre: gedicht
- Paul van Ostaijen, 'Bedreigde stad' (1921)

Cursus 4. Moderne literatuur

Cursus 4 behandelt de naoorlogse literatuurgeschiedenis in vijf thematische hoofdstukken: Oorlog, Coming of age, Vriendschap, Liefde en Familie. Het doel van deze cursus is niet om een literatuurhistorisch overzicht te bieden van de periode vanaf 1945. In plaats daarvan maakt het materiaal leerlingen vertrouwd met een groot aantal bekende werken uit deze periode en leren zij thematische verbanden te zien tussen die werken. Het schema hieronder biedt een samenvatting van alle fragmenten en literaire begrippen per hoofdstuk.

Hoofdstuk 8. Oorlog	
<i>Literatuur</i>	<i>Literaire begrippen</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Jacob Vis, <i>Merdeka!</i> (2016) • Carl Friedman, <i>Tralievader</i> (1991) • Harry Mulisch, <i>De Aanslag</i> (1982) • Lennart Nijgh, 'Welterusten, mijnheer de president' (1966) 	Motto, engagement, sarcasme,
Hoofdstuk 9. Coming of age	
<i>Literatuur</i>	<i>Literaire begrippen</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Mano Bouzamour, <i>De belofte van Pisa</i> (2013) • Alex Boogers, <i>Alleen met de goden</i> (2015) • Hugo Blom, <i>Een kleine moeite</i> (2015) • Tjitske Jansen, 'Als je groot bent' (2003) • Spinvis, 'Kom terug' (2003) 	Stereotypering, titel
Hoofdstuk 10. Vriendschap	
<i>Literatuur</i>	<i>Literaire begrippen</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Tommy Wieringa, <i>Joe Speedboot</i> (2005) • Judith Koelemeijer, <i>Hemelvaart</i> (2013) • Bert Wagendorp, <i>Ventoux</i> (2013) • Jan Eijkelboom, 'Egidius' (1979) • Ted van Lieshout, 'Afscheid' (1995) 	Non-fictie, Homoniem
Hoofdstuk 11. Liefde	
<i>Literatuur</i>	<i>Literaire begrippen</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Edward van de Vendel, <i>De dagen van de bluegrassliefde</i> (1999) • Arjen Lubach, <i>Magnus</i> (2011) • Arthur Japin, <i>Een schitterend gebrek</i> (2003) • Lotte Claassen, '(dat soort dingen)' (2014) • Toon Tellegen, 'Doornroosje sliep' (1997) 	Historische roman,
Hoofdstuk 12. Familie	
<i>Literatuur</i>	<i>Literaire begrippen</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Renate Dorrestein, <i>Verborgene gebreken</i> (1996) • Kees van Beijnum, <i>Een soort familie</i> (2010) • Herman Koch, <i>Het diner</i> (2009) • Anna Enquist, 'Essentie van het missen' (2004) 	Gothic novel, Herhaling,

Verdieping van Cursus 4 via LitLab

De LitLab Leesclubs zijn thematisch georiënteerd en sluiten goed aan op de thematische hoofdstukken van Cursus 4. U kunt daardoor elk hoofdstuk uit Cursus 4 passend afsluiten met een Leesclub over een vergelijkbaar thema. Zo krijgen leerlingen de kans om in een discussie met elkaar de opgedane kennis te combineren met de leeservaring van een concrete tekst.

Voor elk hoofdstuk uit Cursus 4 staat er minstens één relevante Leesclub klaar. Deze Leesclubs verdiepen het materiaal van *Nieuw Nederlands Literatuur* vanuit ofwel dwarsverband 5 'thema' ofwel dwarsverband 6 'tekst'. Voor dwarsverband 5 verwijzen we naar een LitLab-thema dat aansluit op het onderwerp van het hoofdstuk. Bij het hoofdstuk over liefde suggereren we bijvoorbeeld om ter afsluiting een leesclub te doen binnen het LitLab-thema 'Liefde & macht'. Voor dwarsverband 6 verwijzen we naar een leesclub over een van de voorbeeldteksten uit het bewuste hoofdstuk *Nieuw Nederlands Literatuur*. **Let op:** de Leesclubs tussen rechte haken zijn nog in ontwikkeling.

<i>NNL</i> Hoofdstuk	Dwarsverband 5: thema	Dwarsverband 6: tekst
8. Oorlog	<u>Verleden & herinnering</u>	[Jacob Vis, <i>Merdeka!</i>]
9. Coming of age		<u>Mano Bouzamour, <i>De belofte van Pisa</i></u>
10. Vriendschap		<u>Bert Wagendorp, <i>Ventoux</i></u>
11. Liefde	<u>Liefde & macht</u>	[Arthur Japin, <i>Een schitterend gebrek</i>]
12. Familie	<u>Familie & identiteit</u>	<u>Herman Koch, <i>Het diner</i></u>

Cursus 5. Lezen voor je lijst

De Leesclubs van LitLab zijn goed bruikbaar als verwerkingsopdrachten van gelezen boeken ter ondersteuning van het leesdossier. Het materiaal biedt daarnaast een goede voorbereiding op het mondelinge examen. Als u gebruik wilt maken van de Leesclubs, kunt u uw leerlingen in groepjes van 4-6 een keuze laten maken uit het titelaanbod. Laat hen eerst paragraaf 13.3 'Een boek kiezen' uit het werkboek invullen. De leerlingen kunnen vervolgens op basis van hun antwoorden en voorkeuren een leesclub selecteren, met behulp van onderstaande keuzehulp.

Kies een LitLab Leesclub op basis van genre

Genre	LitLab Thema
Familie	<u>Familie & identiteit</u>
Historisch	<u>Verleden & herinnering</u>
Oorlog	<u>Verleden & herinnering</u>
Psychologisch	<u>Waan & werkelijkheid</u> <u>Ziek & gezond</u> <u>Kennis & wetenschap</u>
Romantisch	<u>Liefde & macht</u>
Sociaal/politiek	<u>Utopie & dystopie</u> <u>Activisme & engagement</u> <u>Migratie & globalisering</u>
Spanning	<u>Schuld & criminaliteit</u>

Kies een LitLab Leesclub op basis van onderwerp

Onderwerp	LitLab Leesclub
Actuele kwesties	<u><i>Het tegenovergestelde van een mens</i></u> van Lieke Marsman
Andere culturen	<u><i>Hoe ik talent voor het leven kreeg</i></u> van Rodaan Al Galidi
Andere landen	<u><i>Onder de paramariboorn</i></u> van Johan Fretz
Broers en zussen	<u><i>Eén mens is genoeg</i></u> van Els Beerten
Coming of age	<u><i>De belofte van Pisa</i></u> van Mano Bouzamour
Drugs	<u><i>Efter</i></u> van Hanna Bervoets
Geloof	<u><i>Dorsvloer vol confetti</i></u> van Franca Treur
Historische gebeurtenissen	<u><i>En we noemen hem</i></u> van Marjolijn van Heemstra
Homoseksualiteit	<u><i>Ivanov</i></u> van Hanna Bervoets
Klassiekers uit de Nederlandse literatuur	<u><i>Turks fruit</i></u> van Jan Wolkers
Leven en dood	<u><i>Daan & Nadi</i></u> van Esther Walraven
Liefde	<u><i>Turks fruit</i></u> van Jan Wolkers
Misdaad, geweld en criminaliteit	<u><i>Schuld</i></u> van Walter van den Berg
Moderne technologie	<u><i>Klont</i></u> van Maxim Februari
Multiculturele samenleving	<u><i>Het gym</i></u> van Karin Amatmoekrim
Ouders en kinderen	<u><i>Tirza</i></u> van Arnon Grunberg
Oudheid	<u><i>Het wit en het purper</i></u> van Willemijn van Dijk

Psychische aandoeningen	<i><u>Dagen van gras</u></i> van Philip Huff
Reizen	<i><u>De mensengenezers</u></i> van Koen Peeters
Sport	<i><u>Ventoux</u></i> van Bert Wagendorp
Toekomstige werelden	<i><u>De goede zoon</u></i> van Rob van Essen
Tweede Wereldoorlog	<i><u>Kinderjaren</u></i> van Jona Oberski
Vriendschap	<i><u>Ventoux</u></i> van Bert Wagendorp
Waargebeurde verhalen	<i><u>Hoe ik talent voor het leven kreeg</u></i> van Rodaan Al Galidi
Zeevaart	<i><u>Gebrek is een groot woord</u></i> van Nina Polak
Zelfdoding	<i><u>Het smelt</u></i> van Lize Spit
Ziekte en handicaps	<i><u>Hersenschimmen</u></i> van J. Bernlef